41663 - İhmalkâr davranıp hac yapmayan ve bu hal üzere ölen kimsenin yerine hac yapılabilir mi?

Soru

Bir kimse, kırk yaşlarında iken hac yapamadan öldü. Bu kimse, beş vakit namazlarını vakitlerinde kıldığı halde hac yapmaya gücü yeten birisiydi ve her sene şöyle derdi:
- İnşaallah bu sene hac yapacağım.
Öldükten sonra miras bırakan bu kimsenin adına hac yapılır mı? Bu kimseye bir şey gerekir mi?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Hamd, yalnızca Allah'adır.

"İslâm âlimleri bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Bazı âlimler, onun yerine (adına) hac yapılır, yapılan bu hac kendisine fayda verir ve kendisi adına hac yapan kimse gibidir, demişlerdir.

Bazıları ise; bu kimsenin yerine (adına) hac yapılmaz. Buna adına 1000 defa da hac yapılsa, haccı kabul olunmaz, yani sorumluluktan kurtulamaz, demişlerdir.

Hak olan görüş, işte bu görüştür. Çünkü bu adam, hemen yerine getirmesi kendisinin üzerine farz olan bir ibâdeti, özürsüz olarak terk etmiştir. Bu ibâdetin yerine nasıl gidilebilir? Sonra ölümden sonra bu ibâdeti ona nasıl gerekli görebiliriz? Ayrıca şimdi bu miras, vârislerin haklarıyla ilgilidir. Sahibinden kabul edilmeyecek bir haccın kıymetini (masraflarını) vârislerini niçin bundan mahrum edelim?

İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin-, "Tehzibu's-Sunen" adlı kitabında bunu zikretmiş, ben de bu görüşteyim ve derim ki:

Hacca gücü yettiği halde hafife almaktan veya tembellikten dolayı haccı terk eden kimsenin yerine insanlar 1000 defa da hac yapsa, onun haccı asla geçerli olmaz.

Zekâtâ gelince, bazı âlimler şöyle demişlerdir:

Bir kimse öldükten sonra onun yerine zekâtı verilirse, sorumluluktan kurtulur. Fakat zikretmiş olduğum kâide, zekâtın sorumluluğundan onu kurtaramayacağını gerektirir. Ama yine de mirastan zekât payının çıkarılmasını gerektiğini görüyorum.Çünkü zekât, fakirlerin ve zekâtı hak eden insanların hakkıdır. Hac ise bunun tam tersidir. Haccın masrafları mirastan alınamaz. Çünkü hac, insanın hakkına bağlı değildir. Zekât ise, insanın hakkına bağlıdır. Dolayısıyla zekât, hak eden insanlar için mirastan çıkarılır. Fakat bu çıkarılan zekât, sahibinin (ölen kimsenin) adına verilmiş sayılmaz (onun adına verilmiş sayılmaz) ve kıyâmet gününde zekât vermeyenin maruz kalacağı azaba uğrayacaktır. Allah Teâlâ'dan âfiyet dileriz.

Aynı şekilde oruç da böyledir. Eğer bir kimsenin, orucun kazasınıhafife aldığından ve tembel davrandığından dolayı terk ettiği bilinirse, onun orucunun kazası tutulmaz.Çünkü bu kimse, hafife alarak veya tembel davranarak İslâm'ın rükünlerinden birisi olan bu ibâdeti özürsüz olarak terk etmiştir. Eğer onun yerine kaza edilirse, bu oruç, ona fayda vermeyecektir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

[مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ، صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ.] رواه البخاري ومسلم

"Üzerinde oruç borcu olduğu halde ölen kimsenin velisi onun yerine oruç tutar." (Buhârî ve Müslim)

Bu sözü; ihmalkâr ve kusurlu davranmayan kimse içindir. Yoksa hiçbir şer'î özrü olmadan açık bir şekilde ve alenen orucun kazasını terk eden kimsenin yerine oruç tutmamızın faydası ne olacak ki?"